

1)

Jún 1993

Kapitán Imrich Hromžík zastal pod prvými brezami. Zohol sa a lapal dych, rozkašľal sa. Rukávom teplej bundy si utrel pot z čela. Niekoľkokrát sa zhlboka nadýchol. Zdola to tak nevyzerá, ale je to mačka, sám pre seba si zveličil vynaloženú námahu. Oprel sa o strom a urobil niekoľko obvyklých cvikov na natiahnutie a uvoľnenie svalov.

Musím sa opäť dostať do formy, hovoril si v duchu, musím, takto to ostať nemôže.

Pred mesiacom sa po niekoľkých rokoch zúčastnil povinných fyzických previerok. Niežeby musel, dal sa prehovoriť náčelníkom ochrany, majorom Ihličkom. Vraj ukážu mladým príslušníkom, ako sa robia previerky. Čerta starého, kondička spred desiatich rokov je preč, sotva urobil päť zhybov na hrazde, pri stovke si pripadal ako kačica a dvanásť minút ani nedobehol. Po troch kolách ho začalo pichať v boku, predčasne opustil bežeckú dráhu a za nechápavého pohľadu majora Ihličku odkráčal do telocvične. Veru, bola to poriadna hanba. Ešteže si nikto nedovolí otvorene sa vysmiať náčelníkovi vnútornej bezpečnosti krajskej väznice! Darmo ho Ondrej chlácholil, že málokto starší ako tridsaťpäť rokov urobí previerky lepšie než

na trojku a mnohí by vraj ani neprešli, keby sa výsledky posudzovali objektívne.

Mám sa na to vykašľať, vraj to vôbec nie je dôležité. Mýliš sa, Ondrej, pre mňa to je dôležité, kedysi som aktívne športoval, a dnes nedokážem zabehnúť posraných dvanásť minút. Kedysi by som týchto mladých chlapcov strčil do vrecka, a dnes si pripadám ako totálne neschopný kripel. Veru, ako invalid, ako ktosi menejcenný. A to je kameň úrazu, začnem o sebe pochybovať, začnem strácať sebadôveru, začnem sa na seba dívať akosi inak, neprirodzene, a zákonite začnem robiť chyby. Ako mi to povedala tá mladá psychologička, inak veľmi šikovné dievča – naruší sa moja osobná integrita. Ale to je vraj v poriadku, lebo si to uvedomujem a chcem s tým niečo urobiť. Moje sebavedomie a sebadôvera sú vraj postavené na pevných základoch a vychádzajú z reálnych vlastností, schopností a postojov, či ako mi to vysvetľovala. Je vraj prirodzené, že ak utrpím otras, stratu v jednej oblasti, prejaví sa to na celkovom sebavedomí. A má pravdu, behávam druhý týždeň a je to cítiť, zasa som spokojný, uvoľnený, prirodzený. Polhodinka ranného behu je priam balzam na dušu. Teraz chytro pod sprchu, vliezť do uniformy a fukot do práce. Vlastne, ani sa mi tam nechce, uvedomil si zrazu.

Zas tie isté tváre, tie isté reči, tie isté problémy, niekedy mal pocit, že za pätnásť rokov, čo slúži v tejto väznici, sa tam absolútne nič nezmenilo. Najradšej by sa vyvalil sem pod brezy, len tak ležal a na nič nemyslel. Lenže to nejde. Tu, Na hájiku, je stále rušno, chodia sem psičkári aj rodiny s deťmi, je jedno, či je svia-

tok, či piatok. O také dve hodiny tu už bude ľudí ako na námestí. Tu by som veru nemal pokoj. Imrich Hromžík sa zahľadel do doliny. Areál krajskej väznice mal pod sebou ako na dlani. Tam je moje miesto, tam medzi dvoma tisíckami trestancov a šiestimi stovkami policajtov. A mojou najdôležitejšou úlohou je chrániť jedných pred druhými. Mlčky pozeral na pevnostné monštrum v údolí. Vyzerá ako obrovská korytnačka. Hlavná brána vpredu ako masívna hlava. Kilometer dlhé boky osadené strážnymi vežami pripomínajú nohy obojživelníka. Vzadu chvost – dlhá budova zdravotného strediska. Hromžík rozoznával pravidelne usporiadané ubytovne odsúdených, výrobné haly a skladové priestory. Aj po stáročiach bolo možné rozoznať líniu zasypanej hradnej priekopy. Obrie balvany z pôvodných hradieb, ktoré sa nevyužili pri stavbe nového oplotenia, sa povalovali kade-tade po okolí. Takto z diaľky pôsobili ako odpočívajúce praveké zvieratá, možno mamuty, nosorožce, losy. Odtiaľto väznica vôbec nevyzerá ako peklo. Áno, odtiaľto pôsobí neutrálne, mierumilovne, nezasvätený človek by možno povedal, že zaujímavo, pre niekoho dokonca príťažlivo. Spomenul si na udalosti pred roka, vzburu väzňov a podpálenie väznice. Vtedy uhorelo osem odsúdených a ťažko sa zranilo päť dozorcov. Väzni dali jasne najavo, čoho sú schopní, boli ako diabli, démoni zbavení akejkoľvek súdnosti, ochoty a tolerancie. Odttedy mukli nepovedia tunajšej base inak ako Peklo. Celé to spustila rozsiahla amnestia. Zo štyroch tisícok väzňov, hneval sa ešte aj teraz, sme museli prepustiť takmer tri štvrtiny, ostali len

tí najťažší recidivisti. Samozrejme, že sa im to zdalo nespravodlivé a spravodlivosť si chceli vydobýť po svojom, ako inak, násilím. To oni vtedy rozpútali peklo, no opraty sa im vymkli z rúk.

Hromžík si spomenul, ako krátko po amnestii, ešte ako zástupca náčelníka asistoval počas rozvozu amnestovaných. Prišiel rozkaz z ministerstva. Prepustených väzňov, ktorí majú trvalé bydlisko tam a tam, treba bezodkladne odviezť služobnými autami a autobusmi do miesta trvalého pobytu. Spolu s vodičom a ďalšími dvoma kolegami viezli autobusom štyridsať prepustených muklov do Blatnice, vychýrenej liahne násilníkov a darebákov. Odsúdení sa počas prevozu opili a pokúšali sa zdemolovať autobus.

Kapitán si nahlas vzdychol. Nás vtedy zachránilo len to, že sme mali so sebou zbrane. Inak neviem, neviem, ako by sme dopadli. Keby sme nestrieľali do vzduchu, podpália autobus aj s nami, pľuhy pľuhavé, nevďačné. Vo väznici zostalo asi tisícdivesto väzňov. Po potlačení vzbury sa situácia stabilizovala napodiv rýchlo. Odsúdeným došlo, že všetko má svoje hranice, aj demokracia. Navyše, po krátkom čase sa začali vracieť ich amnestovaní kamaráti. Do polroka ich bolo nazad viac než päťsto. Takže ani tí, čo nezakúsili chuť amnestie, už nemali komu závidieť a všetko sa postupne vracalo do starých koľají. Vláda spustila transformáciu väzenstva, všetky krajské väznice museli byť postupne prerobené na najprísnejší stupeň bezpečnosti, museli byť pripravené pre výkon trestu aj pre tých najnebezpečnejších jedincov. Je to teda poriadna sprostosť, zanádal v duchu náčelník vnútornej bezpečnosti ústavu. V jednej

väznici predsa nemôžu vykonávať trest prvotrestanci a starí recidivisti, nie je možné usporiadať väznicu tak, aby v nej bezproblémovo vykonávali trest všetky kategórie odsúdených! Pán minister má však iný názor, dôležitejšie než bezpečnosť sú podľa neho rodinné väzby. Každý odsúdený má právo vykonávať trest čo najbližšie k rodine, nemôžeme predsa pretrhať rodinné putá odsúdených! Čo sa dá robiť, pán minister má posledné slovo. A tak máme vo väznici dokonalý mix. Snažíme sa triediť odsúdených tak, aby jednotlivé kategórie z hľadiska bezpečnosti i recidívy prichádzali spolu do kontaktu čo najmenej, ale nedarí sa nám to. Sotva dokážem riaditeľa presvedčiť, aby starých muklov nedával dohromady s bažantmi. A to už nehovorím o psychicky narušených, tí by predsa zákonite mali byť zavretí na psychiatrickom oddelení v hlavnom meste. Ale nie, aj oni majú právo na pravidelný kontakt s rodinou!

Hromčík sa zavesil na hrubý konár jednej z briez a začal robiť zhyby. Päť, šesť, sedem, osem, fuj, na dnes stačí. Miernym poklusom sa spustil z kopca. Ako pred tromi dňami, premýšľal. Poslali k nám chlapa priamo zo súdu. Nikto sa nezaujímal, čo je zač. Dôležité bolo len trvalé bydlisko. Dali sme ho na bežný oddiel. Hneď na druhý deň sa vysral do vedra, zriedil to vodou a vymaľoval chodbu ubytovne. Stihol ju celú, robil to v noci, kým ostatní spali. Ráno mu ostatní našli zvyšky „farby“ vedľa posteľe. Chlapa tak dokopali, že vykrvácal do mozgu. Naveky ostane na vozíku. No hľadaj teraz vinníka! Do konca týždňa budeme tento zbytočný incident prešetrovať a písať hlásenia. A pritom stačilo, aby sa niekto poriadne pozrel

do jeho spisu, ťažký psychopat a asociál, jednoznačný prípad. Teraz sú všetci vystrašení, všetci sa boja, že sa budú mukli sťažovať. Aj riaditeľ. Keď mu vravím, že Turek niečo pečie, že ho treba z našej väznice upratať, odpoveď je zakaždým rovnaká. Dôkazy, dôkazy, nemôžeme nikoho premiestniť do inej väznice bez závažného dôvodu.

2)

Referent doviedol do izby nového väzňa. Prstom ukázal na voľnú posteľ. Štíhly muž, niečo po tridsiatke, si zložil deku s vecami a čakal, kým policajt odíde. Vzápätí si veci prehodil na spodnú posteľ a vyvalil sa na bydllo.

„To by som nerobil,“ opatrne ho upozornil nejaký hlas. Vstal a poobzeral sa po izbe. Na jednej z vrchných postelí trčala spod deky hlava staršieho muža. Ceril naňho posledné dva zuby a slintavo opakoval: „To by som nerobil.“

„Čo by si nerobil, dedo?“ odvrkol mu podráždene nový.

„No, na tú posteľ by som si veci nedával,“ výhražne ho upozorňoval stavec.

„Staraj sa o seba, dedo, lebo sa ti môže niečo pritrafiť.“ Väzeň sa vyvalil na spodnú posteľ. „Ja nie som žiadne ucho, aby som liezol hore ako sliepka do kurníka,“ zamrmlal polohlasno.

„Dobre, dobre, veď ja nič,“ urazene odvrkol hlas nad ním. „Ale Turkovi sa to páčiť asi nebude.“

„Čože?“ Nový vyskočil z postele ako uštipnutý.

„Chceš povedať, že toto je posteľ Tomáša Pechu?“

Podplatil mukla, ktorý pomáhal bacharom rozdeľovať odsúdených po jednotlivých ubytovniach. Chcel byť na jednej chodbe s Turkom, no ani vo sne mu nenapadlo, že to bude tak bleskovo.

„To si píš!“ Starec zliezol z postele a podišiel k novému väzňovi. „Vieš, kto je Turek?“ zavrčal.

„Niečo som o ňom už počul.“ Nový pokýval hlavou a sadol si za stôl. Vytiahol cigarety a ponúkol aj spoločná. Naznačil mu, aby sa posadil vedľa neho. „Volám sa Miro Urbančík. A ty si kto?“

„Ja som Skokan, vlastne Jano Mižigár,“ priateľsky sa predstavil starec.

„Koľko máš rokov, človeče? Ved' máš menej vlasov na hlave ako ja na prdeli.“ Mižigár sa zatváril urazene, vstal a chystal sa odísť. „Počkaj, doriti, nesar sa hneď, žartoval som,“ chlácholil ho. „Skokan? Nie si ten, čo pred desiatimi rokmi preskočil priekopu väznice v hlavnom meste?“

Starší muž sa s úsmevom opäť posadil. „Pred dvanástimi rokmi,“ hrdo upresnil. „Počul si o tom?“

„Samozrejme. Bol to posledný útek z tej väznice. Ale aj tak si debil, keď ťa chytili hneď za prvým rohom, chachacha,“ zarehotal sa chrapľavo.

Skokan vyskočil a mrzuto zahrešil: „Pojeb svoju sestru aj s materou, nedám sa urážať.“ Zamieril ku dverám.

„Počkaj, kurva,“ rázne naňho zakričal nový. „Nerozumieš žartu či čo, myslel som, že tu budú chlapi, nie baby,“ dodal pohrdavo.

Skokan zastal vo dverách. Rozbúšilo sa mu srdce.

Mne nikto nebude hovoriť baba! Otočil sa. „Mne, ktorý ako jediný preskočil tú širokú priekopu, mne nikto nebude hovoriť baba!“ Vykročil k novému. Začal päsťe. Bol vybičovány do krajnosti.

„Pokoř, pokoj, kamarát, prepáč, nemyslel som to tak,“ chvatne ho tíšil Urbančik. Pozorne sledoval spolupväžňa. Presne toto chcel dosiahnuť. Vyhrotenú situáciu hneď na začiatku, konflikt, ktorý otestuje ľuďi a rozhodne o postavení jedinca v hierarchii väzňov. Toho vetchého starca nepovažoval za konkurenciu, chcel však otestovať aj jeho. „Prepáč, Skokan.“ Vstal a nastavil prázdne dlane. „Pod', sadneme si a vypijeme pohárik na zmierenie.“ Siahol pod pruhovanú košeľu a vytiahol ploskačku slivovice.

Skokan spozornel, zastavil sa krok pred stolom, pozrel na žltý mok v malej fľaši. „Ja som preskočil tú zasranú priekopu sám, nikto mi nepomáhal,“ takmer plakal. „Môžem ja za to, že práve išla okolo hliadka so psom, pozri, tu sa mi zahryzol.“ Trasúcimi rukami si vytiahol nohavicu a ukazoval mu jazvu na lýtku.

Predsa si len debil, neškodný, ale debil, uistil sa v duchu Urbančik a naliat do uzáveru. „Tak, na kamarátstvo, Skokan, aby sme sa nehádali, kým budeme spoločne bývať v tomto interhoteli.“

Skokan, už celkom pokojný, si prisadol a obrátil do seba kalíšok tuhého alkoholu. Spokojne sa usmial. „Ja som nemohol vedieť, že tam bude hliadka,“ opakoval naivne.

„Určite nie, to si nemohol vedieť,“ ironicky prikývol Urbančik. Skokan, omámený dúškom alkoholu, si tón jeho hlasu vôbec neuvedomil. „Tak mi voľačo po-

vedz o Tomášovi,“ vyzval ho priateľsky. „Niečo som už o ňom počul, ale ty ma určite nebudeš krmiť hlúpostami, od teba to bude, ako sa povie, z prvej ruky.“

„Tomáš je tu ako druhý riaditeľ,“ dôležito začal Skokan. „Bol za ním aj sám minister, osobne mu sľúbil, že podmienky väzňov sa zlepšia, že aj my sme ľudia, že sa s nami musí zaobchádzať podľa zákona.“ Skokan pokukoval po fľaške na stole. Miro mu nalial do druhej nohy.

„Ale veď sa zúčastnil vzbury pred rokom, ako to, že nedostal nášup a nešiel na sprísnený režim?“ zaujímal sa. Dobre si pamätal zábery v televízii, videl vtedy Tomáša Pechu na streche horiacej budovy. Hádzal na policajtov ohorené trámy. Jeho pustili na amnestiu tesne pred vzburou, na rozdiel od Pechu mal vtedy len krátky trest za výtržníctvo. No teraz, po necelom roku je späť. Prišli mu viaceré staršie veci. A ak začnú kopáť v tej záhrade, zhnije v base do konca života.

„Áno, vtedy sa angažoval, to on huckal väzňov, on ich vyzýval k hladovke.“ Skokan sa uškŕňal a šušlavo pokračoval: „On má však odsedených pekných pár rokov, má skúsenosti, je mazaný všetkými mukelskými masťami.“ Obzrel sa ku dverám, ktoré prievan medzitým zabuchol. „Keď videl, že z toho nič nebude, že von sa nedostane, zahrál osobnú zmenu, začal väzňov prehovárať, že to nemá cenu, že to prehnali, že treba vyjednávať. Dokonca kýval z okna bielou zástavou.“

„Tak to bol on?“ Miro si spomenul na kus postelnej plachty trčiaci z okna, tiež to videl v televízii.

„Veru, je ako had, vie v tom chodiť, vyšmykne sa zo všetkého, vie, ako sa správať,“ opakoval pyšne

Skokan. „No a potom sa stiahol a pridol k muklom, čo sa chceli vzdať.“ Miro mu nalial ďalší uzáver. „Keby bachari vedeli, čo má za lubom!“ S pôžitkom do seba obrátil alkohol a spod gombíka košele vytiahol drobnú tabletku. „Aby boli grády, hahaha!“ začechtal sa a prehltol liek.

„Čo keby bachari vedeli?“

„To je tajné, nikto o tom nevie,“ hrdo vyhlásil Skokan. „Nemôžem o tom hovoriť, pochop, je to Turek. Všetci sa ho tu boja, každý ho poslúcha. Dokonca aj bachari majú rešpekt, veď sa kamaráti s ministrom.“ Skokan už hovoril z cesty, tabletky s alkoholom rýchlo zaúčinkovali.

„A to sa nenájde nikto, kto by sa mu postavil?“ Urbančíkovi nepripadal Pecha ako práve najmocnejší chlap. Celkom neveril tomu, čo o ňom rozprávali mukli vo väzbe.

„Jeden tu je, taký medveď, dedinský chlap, má dva metre, váži ako nákladiak, na zábave vraj zabil troch chlapov, čo mu pokukovali po frajerke, volajú ho Balík.“ Skokan sa začal knísať, oči mu zalial vodový film. „Ten jediný sa ho nebojí a Turka to strašne serie. Má smolu, na tú opachu nemá, hádam len ak so samopalom.“

„A prečo sa ho vlastne všetci tak boja?“

„Prečo?“ Skokan vstal a chystal sa vyliezť na svoju posteľ. „Kto by sa mu postavil, skončí s nožom v krku, všetci to vedia, všetci, ver mi. Je to zviera, bezcitné a chladnokrvné zviera.“

Miroslav Urbančík, toho času väzeň číslo 546 263, chvíľu sledoval väzňa mrviaceho sa na posteli. Zaha-

sil cigaretu, odložil ploskačku a veci si preložil na vrchnú posteľ. Potom vyšiel na chodbu. Podľa informácií od muklov z nástupného je v tejto ubytovni do stopäťdesiat odsúdených v strednej bezpečnostnej skupine. Musí čím skôr zistiť, s kým bude v spoločných priestoroch. S Turkom musí nájsť spoločnú reč – za každú cenu. Ak ho intuícia neklame, stane sa práve Turek jeho priepustkou na slobodu. Musí ho získať na svoju stranu stoj čo stoj. A na to nevyhnutne musí spoznať ostatných muklov v ubytovni.

3)

„Dnes to urobíme,“ zašepkal odsúdený Tomáš Pecha.

„Hej, kasa by mala byť plná, len tých desať muklov pred nami tam nechalo dobré tri tisícky,“ ticho súhlasil Oto Hricík, jeho spoluväzeň.

Pecha sa zamračil a husté čierne obočie mu takmer prekrylo oči. „Máš pripravené náradie?“

„Všetko je vieš kde,“ ubezpečil ho Hricík a pozorne sledoval ďalšieho odsúdeného, ktorý z vrecka vyťahoval zväzok bankoviek a platil bufetárke za tovar.

„Ďalší, no pýtajte si, chlapi, pozrite sa, koľko vás tu je,“ podráždene ich pobádala staršia zavalitá žena v bielom plášti.

„Nebudte nervózna, pani,“ odvrkol Pecha, ktorý sa práve dostal na rad. „My sme tiež ľudia, nejednajte s nami ako so zvieratami.“ Malé pichľavé oči zabodol do ženy. „Vy ste platená za to, aby ste predávali v bufete. My sme zákazníci, tak sa upokojte a predávajte.“